

Informatie over de **Gaasterlandwandeltocht**.

Datum 22 november 2014

Locatie: MFC 't Klif
Adres: Hegewei 16
Postcode: 8567 JN
Plaats: Oudemirdum

Tijdens deze wandeltocht door Gaasterland komen we diverse interessante objecten tegen. Het eerste dat we tegen komen is in Oudemirdum aan het Huningspaed. Daar is door de tegenstanders van de visie van de overheid op natuur en landschap, de Ecologische HoofdStructuur (EHS), een monument opgericht. Dit **EHS-monument** is een simpele lijst, als je er doorheen kijkt, zie je een fraai landschap: 'in de loop der jaren door boeren geschilderd'.

In het dorp Rijs wandelen we door de tuin die behoorde tot het voormalige Huize Rijs. Op het einde van de 17e eeuw verkreeg een lid van het Amsterdamse regentengeslacht De Wildt grote gebieden rond de Friese plaats Rijs. In de 18e eeuw werd op dit terrein een herenhuis gebouwd en werd er een parkachtige tuin aangelegd. Dit herenhuis, ook wel het Slot genoemd, kwam in 1834 door zijn huwelijk met een erfgename in het bezit van de grietman en latere burgemeester van Gaasterland jhr. G. van Swinderen. Hij liet op deze plek Huize Rijs bouwen. Ook zijn zoon bewoonde als burgemeester van Gaasterland Huize Rijs. In 1936 overleed de laatste bewoonster van het Slot jkvr. Johanna Constantia Jacoba van Swinderen. Na haar overlijden werd Huize Rijs door haar zuster Quirina Jacoba verkocht. Het huis werd in 1937 afgebroken.

Het gebied met het aangrenzende Rijsterbos is in 1941 gekocht door It Fryske Gea. De plaats waar Huize Rijs heeft gestaan is zichtbaar gemaakt in het landschap. De slottuin is opnieuw aangelegd en ook de vijver, de paden en de omgrachting zijn weer opnieuw vorm gegeven. De Friese kunstenaar Ids Willemsma maakte in 2010 een nieuw toegangshek voor de nieuw aangelegde **slottuin** van het voormalige Huize Rijs.

Als je door het Rijsterbos wandelt, kom je regelmatig een wit paaltje tegen. Dit is de zgn. **V2**-wandelroute. In het najaar van 1944 (van 25 se

ptember tot 19 oktober) werden vanuit het Rijsterbos door de 444ste Fernraketenbatterie in totaal 77 V2-raketten afgeschoten.

De mensen moeten niet geweten hebben wat hen overkwam, die eerste keer toen er een V2 opsteeg vanuit het Rijsterbos. Horen en zien verging je bij de start van zo'n vliegende bom. Het gebulder van de motor was kilometers ver te horen.

Doel van de V2 was om dood en verderf te zaaien in de Britse hoofdstad Londen, die eerder al was bestookt door de V1-raketten. Maar de V2-raket hoorde je niet aankomen, omdat hij drie keer sneller vloog dan het geluid, en vanuit de stratosfeer geluidloos naar beneden kwam vallen. Wanneer hij op een plat stuk grond insloeg, kreeg je een krater van 6 meter diep en 11 meter doorsnee. Als dat op een gebouw kwam was het effect zeer desastreus.

Gelukkig gebeurde dat laatste niet zo heel gericht. De V2's uit Friesland konden Londen sowieso niet halen. Daarom mikten de Duitsers op steden dichterbij, zoals Norwich, Norfolk of Suffolk. De schade aangericht door deze V2-raketten was niet erg groot. Zo verwoestte de V2 van maandag 9 oktober om 10.45 uur slechts een Engels weiland. „Twee stierkalveren gedood”, meldt de lijst. Een aantal V2's eindigde in zee.

Als de V2 het doel haalde waarvoor hij bedoeld was, een dichtbevolkte woonwijk, dan bleek hij wel zeer effectief (de ruim 3000 in de oorlog afgevuurde V2's, waarvan een minderheid doel trof, hebben toch meer dan 7100 doden en 13.000 gewonden opgeleverd, voor het merendeel in België. De schade in Engeland viel namelijk zo tegen dat de besturing van de V2's later op Antwerpen werd gericht, dat in geallieerde handen was. Een V2 verwoestte daar onder andere een bioscoop, waarbij 561 doden vielen).

Het ging ook wel eens mis tijdens de gevaarlijke lancering. Het 13 meter hoge gevaarte was, behalve met 1000 kilo springstof, gevuld met 8000 liter raketbrandstof. In totaal gebeurde het drie keer dat een V2 haperde bij de start en als een boemerang op het bos terugkeerde. Aan het begin van het bos staat het zgn. **Vredestempeltje**, een gebouwtje uit Napoleons tijd.

De tempel werd in 1814 gebouwd als teken dat de vrede in Europa was wedergekeerd. Napoleon was verbannen naar het eiland Elba.

Bij een lancering in 1944 ging er iets mis. De vliegende bom kwam niet voldoende los en viel neer bij de tempel, die in een ruïne veranderde.

In 1945 werd het tempeltje herbouwd op kosten van baron Van der Feltz, een van de vroegere eigenaren van het Rijsterbos. Deze tweede tempel was echter een kort leven beschoren. Mede door het gebruik van slecht materiaal (in 1945 was er geen zink voor de dakbedekking, waardoor men genoeg moest nemen met dakleer). In 1969 was de tempel rijp voor de sloop.

Pas in 1977 kon de tempel weer herbouwd worden door vrijwillige 65-plussers. Het benodigde geld werd bijeen gebracht door middel van een actie in de gemeente Gaasterland-Sloten.

Nu bevindt zich daar een plaquette die informatie geeft over de V2-historie van het Rijsterbos.

Een prachtig gebouw dat we op de route van de 35 km tegenkomen is het **raadhuis van Balk**, het voormalige gemeentehuis van de gemeente Gaasterland. Het monumentale gebouw staat op de hoek van de Dubbelstraat en de Raadhuisstraat. Het oude raadhuis (rechthuis) werd in 1615 gebouwd in opdracht van de toenmalige grietman van Gaasterland Obbe Obbes. De ankers aan de voorzijde van het gebouw verwijzen naar het bouwjaar. In 1836 kreeg het gebouw een nieuwe voorgevel. De ingang bevindt zich aan de noordoostzijde en is toegankelijk via een hoge trap met een bordes. Op het bordes bevinden zich, op de twee hoekpunten, schildhoudende leeuwen. Op het dak een dakruiter uit 1793 met een klok die in 1615 gegoten werd door de klokkengieter Gerard Koster. Het oude raadhuis is erkend als rijksmonument. Het gebouw werd in 1912 gerestaureerd. In 1974 vond er een restauratie van de dakruiter plaats.

In Ruigahuizen is de laatste jaren door particulier initiatief in samenwerking met overheid en natuurbeschermingsorganisaties een landgoed "**De Mottenkamp**" gerealiseerd. Op dit landgoed dat in 2009 door de eigenaren officieel werd opengesteld voor publiek, kunt u prachtig wandelen, helaas vandaag alleen voor de 40 km wandelaars.

Beide afstanden lopen langs het riviertje **De Luts**. Dit riviertje stroomt van het Slotermeer, door Balk naar De Holken (onderdeel van het Heegermeer/Fluessen). De Elfstedentocht op de schaats gaat ook over de Luts en is traditioneel één van de zwakke plekken. De oorsprong van de Luts was in de voorlaatste IJstijd. De Luts is gelegen tussen 2 keileemruggen, van Harich en Wijckel. Toen na de voorlaatste ijstijd temperaturen stegen vond het smeltwater zijn weg door deze natuurlijke bedding, lopend van het huidige landhuis Kippenburg in het Balckster Meer (Het zuidwestelijke deel van het Slotermeer).

Rond 1840 is de Luts verlengd met de Van Swinderenvaart.